

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

3. října 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Článek 17 odst. 1 – Příslušnost u spotřebitelských smluv – Pojem ‚spotřebitel‘ – Fyzická osoba obchodující na mezinárodním devizovém trhu prostřednictvím brokerské společnosti – Nařízení (ES) č. 593/2008 (Řím I) – Směrnice 2004/39/ES – Pojem ‚neprofesionální klient‘ “

Ve věci C-208/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Nejvyššího soudu (Česká republika) ze dne 13. března 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 23. března 2018, v řízení

Jana Petruřchová

proti

FIBO Group Holdings Limited,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen a M. Safjan (zpravodaj), soudci,

generální advokát: E. Tančev,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 31. ledna 2019,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za J. Petruřchovou M. Hostinským, advokátem,
- za FIBO Group Holdings Limited J. Komárkem, advokátem,
- za českou vládu M. Smolkem a J. Vlácillem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi M. Šimerdovou a M. Heller, jako zmocněnkyněmi,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. dubna 2019,

* Jednací jazyk: čeština.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 17 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi J. Petruchovou a společností FIBO Group Holdings Limited (dále jen „FIBO“), který se týká návrhu na zaplacení rozdílu mezi skutečně dosaženým ziskem J. Petruchové a ziskem, kterého by dosáhla, kdyby společnost FIBO její příkaz k nákupu měny provedla bez časové prodlevy.

Právní rámec

Nariadení č. 1215/2012

- 3 Body 15, 16 a 18 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 znějí:

„(15) Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. [...]

(16) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a podanou žalobou nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. [...]

[...]

(18) Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou pro ni příznivější než obecná pravidla.“
- 4 Oddíl 4 kapitoly II tohoto nařízení, nadepsaný „Příslušnost u spotřebitelských smluv“, obsahuje články 17 až 19. Článek 17 odst. 1 a 3 tohoto nařízení stanoví:

„1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 6 a čl. 5 bod 7 [článek 6 a čl. 7 bod 5]:

 - a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;
 - b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo
 - c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

[...]
3. Tento oddíl se nevztahuje na přepravní smlouvy, kromě případu, kdy smlouva poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně.“

5 Článek 18 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, v němž má tento smluvní partner bydliště, nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.“

6 Článek 19 nařízení č. 1215/2012 stanoví:

„Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze dohodou:

- 1) uzavřenou po vzniku sporu;
- 2) umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle, nebo
- 3) uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.“

7 Článek 25 odst. 4 tohoto nařízení stanoví:

„Dohody o příslušnosti ani obdobná ustanovení v zakládací listině trustu nemají právní účinek, jsou-li v rozporu s články 15, 19 nebo 23 nebo pokud mají soudy, jejichž příslušnost má být vyloučena, podle článku 24 výlučnou příslušnost.“

Nařízení Řím I

8 Body 7, 28 a 30 odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6, dále jen „nařízení Řím I“) znějí:

„(7) Věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [(Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42)] („Brusel I“) a nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro nesmluvní závazkové vztahy (Řím II) [(Úř. věst. 2007, L 199, s. 40)].

[...]

(28) Je důležité zajistit, aby se na práva a povinnosti, které představují finanční nástroj, nevztahovala obecná kolizní norma týkající se spotřebitelských smluv, neboť by to mohlo vést k uplatňování rozdílných právních řádů na každý z emitovaných nástrojů, což by změnilo jejich povahu a zabránilo, aby byly obchodovány a nabízeny jakožto zastupitelné. [...]

(30) Pro účely tohoto nařízení se „finančními nástroji“ a „převoditelnými cennými papíry“ rozumí nástroje uvedené v článku 4 směrnice [Evropského parlamentu a Rady] 2004/39/ES [ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS (Úř. věst. 2004, L 145, s. 1; Zvl. vyd. 06/07, s. 263)].“

- 9 Článek 1 nařízení Řím I, nadepsaný „Věcná působnost“, v odst. 1 prvním pododstavci stanoví:

„Toto nařízení se vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů.“

- 10 Článek 6 tohoto nařízení, nadepsaný „Spotřebitelské smlouvy“, stanoví:

„1. Aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚spotřebitel‘), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚obchodník‘), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

- a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo
- b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

[...]

4. Odstavce 1 a 2 se nepoužijí pro tyto smlouvy:

[...]

- d) práva a povinnosti, které představují finanční nástroj, a práva a povinnosti, které představují podmínky, jimiž se řídí emise, veřejné nabídky či nabídky převzetí převoditelných cenných papírů a úpis a vyplácení podílů v subjektech kolektivního investování, pokud se nejedná o poskytování finanční služby;

[...]“

Směrnice 2004/39

- 11 Článek 4 směrnice 2004/39, nadepsaný „Definice“, v odstavci 1 stanovil:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

- 10) ‚klientem‘ jakákoli fyzická nebo právnická osoba, které investiční podnik poskytuje investiční nebo doplňkové služby;
- 11) ‚profesionálním klientem‘ klient, který splňuje kritéria stanovená v příloze II;
- 12) ‚neprofesionálním klientem‘ klient, který není profesionálním klientem;

[...]

- 17) ‚finančními nástroji‘ nástroje uvedené v oddíle C přílohy I;

[...]“

- 12 V oddíle C přílohy I směrnice 2004/39 byl pod nadpisem „Finanční nástroje“ zařazen výčet finančních nástrojů, na které se tato směrnice vztahuje, mezi kterými byly v bodě 9 tohoto oddílu uvedeny „finanční rozdílové smlouvy“.
- 13 V oddíle I přílohy II směrnice 2004/39 bylo pod nadpisem „Kategorie klientů považovaných za profesionální“ uvedeno:

„Následující subjekty by měly být považovány za profesionální klienty pro účely této směrnice v souvislosti se všemi investičními službami, činnostmi a finančními nástroji.

- 1) Subjekty, které musí mít pro činnost na finančních trzích povolení nebo musí podléhat regulaci. Níže uvedený seznam by měl být chápán jako seznam obsahující všechny povolené subjekty vykonávající charakteristické činnosti uvedených subjektů [...]:
- a) úvěrové instituce
 - b) investiční podniky
 - c) jiné povolené nebo regulované finanční instituce

[...]

- 2) Velké podniky splňující dva z následujících požadavků na velikost podle jednotlivé společnosti:

- bilanční suma: 20 000 000 EUR,
- čistý obrat: 40 000 000 EUR,
- vlastní kapitál: 2 000 000 EUR.

- 3) Celostátní a regionální vlády, veřejnoprávní orgány pověřené správou veřejného dluhu, centrální banky, mezinárodní a nadnárodní instituce jako Světová banka, [Mezinárodní měnový fond (MMF), Evropská centrální banka (ECB), Evropská investiční banka (EIB)] a jiné podobné mezinárodní instituce.

- 4) Jiní institucionální investoři [...]

Výše uvedené subjekty se považují za profesionální. Musí však mít možnost požádat o zacházení jako s neprofesionálním klientem a investiční podniky mohou souhlasit s tím, že jim poskytnou vyšší stupeň ochrany. Pokud je výše uvedený subjekt klientem investičního podniku, musí jej investiční podnik před poskytnutím jakýchkoli investičních služeb informovat o tom, že na základě informací, které má podnik k dispozici, je klient považován za profesionálního klienta a bude k němu takto přistupováno, pokud se podnik a klient nedohodnou jinak. [...]

[...]“

- 14 Oddíl II přílohy II této směrnice obsahoval pod nadpisem „Klienti, s nimiž může být na požádání zacházeno jako s profesionálními klienty“ bod II.1, nadepsaný „Identifikační kritéria“. V tomto bodě bylo stanoveno:

„[...]“

Investiční podniky by [...] měly mít možnost přistupovat k jakýmkoli z těchto klientů jako k profesionálním za předpokladu, že budou splněny příslušná níže uvedená kritéria a příslušné níže uvedené postupy. Tito klienti by však neměli být považováni za klienty, kteří mají v souvislosti s trhem znalosti a zkušenosti srovnatelné se znalostmi a zkušenostmi klientů uvedených v oddíle I.

Jakékoli takové vzdání se ochrany [...] se považuje za platné pouze tehdy, pokud [je provedeno] vhodné posouzení [...].

[...]

Při uvedeném hodnocení by měla být splněna nejméně dvě z následujících kritérií:

- v minulých čtyřech čtvrtletích provedl klient na příslušném trhu transakce ve značném objemu a s průměrnou frekvencí 10 transakcí za čtvrtletí;
- velikost klientova portfolia finančních nástrojů definovaného jako hotovostní vklady a finanční nástroje přesahuje 500 000 EUR;
- klient pracuje nebo pracoval ve finančním sektoru po dobu nejméně jednoho roku v profesionální pozici, která vyžaduje znalost předpokládaných transakcí nebo služeb.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 15 Jana Petruchová má bydliště na území České republiky. FIBO je brokerská společnost založená podle kyperského práva, která působí jako obchodník s cennými papíry.
- 16 Dne 2. října 2014 uzavřela J. Petruchová se společností FIBO distančně rámcovou smlouvu (dále jen „rámcová smlouva“), jejímž účelem bylo umožnit J. Petruchové uskutečňovat transakce na mezinárodním devizovém trhu FOREX (*Foreign Exchange*) (dále jen „trh FOREX“) zadáváním příkazů k nákupu a prodeji základní měny, které měla společnost FIBO realizovat prostřednictvím své online obchodní platformy.
- 17 Za tím účelem předvíдалa rámcová smlouva uzavírání dílčích, tzv. rozdílových smluv mezi J. Petruchovou a společností FIBO, což jsou finanční nástroje, jejichž cílem je dosáhnout zisku z rozdílu mezi devizovými kurzy pro nákup a pro prodej základní měny ve vztahu k měně křížové.
- 18 I přesto, že lze na trhu FOREX obchodovat s vlastními finančními prostředky, využila J. Petruchová možnosti obchodovat v „lotech“, kdy jeden lot odpovídá hodnotě 100 000 amerických dolarů (USD) (přibližně 88 000 eur), za použití pákového efektu. Tento mechanismus jí umožnil obchodovat s větším objemem finančních prostředků, než kterými disponovala. V okamžiku otevření své pozice nákupem základní měny tak sjednávala se společností FIBO zápůjčku, kterou jí pak vracela zpět uzavřením pozice, jež spočívá v prodeji základní měny.
- 19 Článek 30 rámcové smlouvy obsahoval dohodu o příslušnosti kyperských soudů.
- 20 Dne 3. října 2014 uzavřela J. Petruchová se společností FIBO rozdílovou smlouvu, na jejímž základě zadala příkaz k nákupu 35 lotů při určeném kurzu k japonskému jenu (JPY).
- 21 Příkaz zadaný J. Petruchovou provedla společnost FIBO vlivem zpracování dlouhé fronty příkazů v jejím obchodním systému s časovou prodlevou 16 sekund, během níž došlo na trhu FOREX k výkyvu v kurzu USD/JPY. Nákup daného množství amerických dolarů společností FIBO, k němuž J. Petruchová zadala příkaz, byl v důsledku toho proveden při jiném kurzu USD/JPY, než který J. Petruchová akceptovala při potvrzení příkazu k nákupu.
- 22 Jana Petruchová tvrdí, že kdyby byl její příkaz k nákupu základní měny realizován včas, a nikoli s časovou prodlevou, byl by její zisk třikrát větší.

- 23 Za těchto okolností podala J. Petruřová dne 12. října 2015 žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě (Česká republika) s tvrzením, že na straně společnosti FIBO došlo k bezdůvodnému obohacení.
- 24 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, podala J. Petruřová žalobu k soudu místa svého bydliště, protože se považovala za „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012. Měla rovněž za to, že v souladu s čl. 19 bodem 1 a čl. 25 odst. 4 tohoto nařízení nemá dohoda o příslušnosti sjednaná se spotřebitelem před vznikem sporu právní účinky.
- 25 Usnesením ze dne 29. září 2016 Krajský soud v Ostravě řízení o žalobě J. Petruřové zastavil. Krajský soud v Ostravě dovodil, že dohoda o příslušnosti obsažená v článku 30 rámcové smlouvy je platná, a tudíž není dána jeho mezinárodní příslušnost k rozhodnutí sporu, který mu byl předložen. Podle uvedeného soudu nemá J. Petruřová postavení „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, neboť předmětnou rozdílovou smlouvu neuzavřela za účelem uspokojení svých soukromých potřeb, disponuje potřebnými znalostmi a odborností, které jsou nezbytné pro uzavírání rozdílových smluv, jednala za účelem dosažení zisku a byla upozorněna na rizika spojená s rozdílovými smlouvami a na jejich nevhodnost pro „neprofesionální klienty“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39. Krajský soud v Ostravě podpůrně uvedl, že čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán stejným způsobem jako článek 6 nařízení Řím I, aby byla zachována jednotnost právních režimů kolizních norem a ustanovení o mezinárodní příslušnosti u spotřebitelských smluv. Finanční nástroje jsou přitom podle něj z působnosti posledně uvedeného ustanovení vyloučeny.
- 26 Usnesením ze dne 17. ledna 2017 Vrchní soud v Olomouci (Česká republika) usnesení Krajského soudu v Ostravě potvrdil.
- 27 Za těchto podmínek podala J. Petruřová proti prvně uvedenému usnesení dovolání k Nejvyššímu soudu (Česká republika), který je předkládajícím soudem.
- 28 Předkládající soud uvádí, že kdyby měla být J. Petruřová považována za spotřebitele ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, pak by článek 30 rámcové smlouvy přiznávající kyperským soudům výlučnou příslušnost neměl právní účinek.
- 29 Předkládající soud v tomto ohledu připomíná, že v souladu s čl. 25 odst. 4 tohoto nařízení nemají dohody o příslušnosti právní účinek, jsou-li v rozporu s článkem 19 téhož nařízení. Podle posledně uvedeného článku se od ustanovení oddílu 4 kapitoly II tohoto nařízení, který upravuje příslušnost u spotřebitelských smluv, lze odchýlit pouze dohodou uzavřenou po vzniku sporu, dohodou umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle 4, nebo dohodou uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v téže členské zemi, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu.
- 30 Podle předkládajícího soudu přitom článek 30 rámcové smlouvy žádnou z těchto podmínek nesplňuje, neboť zaprvé byla rámcová smlouva uzavřena před vznikem sporu, zadruhé dohoda o příslušnosti odnímá J. Petruřové právo podle čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 předložit věc soudům členského státu jejího bydliště a zatřetí měly účastnice řízení v době uzavření rámcové smlouvy bydliště či sídlo v různých členských zemích.
- 31 V tomto kontextu se předkládající soud zamýšlí nad výkladem pojmu „spotřebitel“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 a nad tím, zda lze takto kvalifikovat osobu nacházející se v situaci J. Petruřové. Předkládající soud má v tomto ohledu za to, že české nižší soudy tento pojem interpretovaly nesprávně.

- 32 Dle názoru předkládajícího soudu totiž zaprvé „neprofesionální klient“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39 není nutně „spotřebitelem“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, neboť se tyto dva akty sekundárního práva liší v předmětu úpravy a „neprofesionální klient“ ve smyslu prvního z nich může být profesionálem ve smyslu druhého.
- 33 Zadruhé předkládající soud uvádí, že i když je třeba dbát na zachování jednotnosti právních režimů kolizních norem a ustanovení o mezinárodní příslušnosti u spotřebitelských smluv, neměl by být čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 vykládán stejně jako čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I, neboť tato nařízení nemají stejný předmět, když první z nich upravuje procesní otázky a druhé kolizní problematiku za účelem určení rozhodného hmotného práva. Ustanovení oddílu 4 kapitoly II nařízení č. 1215/2012 se tak podle něj na smlouvy o finančních a investičních nástrojích vztahují, neboť z působnosti tohoto oddílu jsou vyňaty jen některé přepravní smlouvy.
- 34 V tomto ohledu podle předkládajícího soudu také z rozsudku Soudního dvora ze dne 28. ledna 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37), vyplývá, že čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 nezužuje spotřebitelskou ochranu v oblasti finančních a investičních nástrojů.
- 35 Konečně zatřetí má předkládající soud za to, že pro kvalifikaci určité osoby jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 je nerozhodné, že prováděné transakce znějí na vysoké částky, že má dotyčná osoba specifické znalosti a odbornost nebo také že je předmětná smlouva komplikovaná, atypická nebo obnáší pro tuto osobu rizika, na něž byla upozorněna.
- 36 Za těchto podmínek se Nejvyšší soud rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 17 odst. 1 [nařízení č. 1215/2012] vykládán v tom smyslu, že za spotřebitele podle uvedeného ustanovení je třeba považovat i osobu, o jakou se jedná v původním řízení, která se účastní obchodu na [trhu FOREX] na základě vlastních aktivně činěných příkazů, avšak prostřednictvím třetí osoby, která je podnikatelem?“

K předběžné otázce

- 37 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba, která na základě takové smlouvy, jako je rozdílová smlouva uzavřená s brokerskou společností, provádí jejím prostřednictvím transakce na trhu FOREX, může být kvalifikována jako „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení, a zda jsou pro účely této kvalifikace rozhodné takové faktory, jako je hodnota transakcí prováděných na základě takovýchto smluv, velikost rizika finančních ztrát spojeného s jejich uzavíráním, případné znalosti a odbornost této osoby v oblasti finančních nástrojů nebo její aktivní jednání v rámci takových transakcí, jakož i skutečnost, že se článek 6 nařízení Řím I nevztahuje na finanční nástroje nebo že je tato osoba „neprofesionálním klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39.
- 38 Na úvod je třeba připomenout, že jelikož bylo nařízením č. 1215/2012 zrušeno a nahrazeno nařízením č. 44/2001, platí výklad ustanovení posledně uvedeného nařízení podaný Soudním dvorem rovněž pro nařízení č. 1215/2012, pokud lze ustanovení obou těchto unijních předpisů považovat za rovnocenná (rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, bod 31 a citovaná judikatura). To platí mimo jiné pro články 15 až 17 nařízení č. 44/2001 a články 17 až 19 nařízení č. 1215/2012.
- 39 V souladu s judikaturou Soudního dvora se čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 použije za předpokladu, že jsou splněny tři podmínky, tedy zaprvé že má některá ze smluvních stran postavení spotřebitele, který jedná v rámci, o němž lze mít za to, že nespadá do jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, zadruhé že smlouva mezi takovýmto spotřebitelem a profesionálem či podnikatelem byla skutečně uzavřena a zatřetí že takováto smlouva spadá do některé z kategorií uvedených v odst. 1

písm. a) až c) uvedeného článku 17. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně, takže není-li některá ze tří podmínek splněna, nemůže být příslušnost určena podle pravidel platných ve věcech spotřebitelských smluv (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. prosince 2015, Hobohm, C-297/14, EU:C:2015:844, bod 24 a citovaná judikatura).

- 40 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, týká se otázka položená Soudnímu dvoru v projednávané věci první z těchto tří podmínek, tj. postavení smluvní strany jako „spotřebitele“.
- 41 V tomto ohledu Soudní dvůr uvedl, že pojem „spotřebitel“ ve smyslu článků 17 a 18 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán restriktivně, přičemž je třeba vycházet z postavení této osoby v určité smlouvě s ohledem na povahu a účel této smlouvy, a nikoli ze subjektivního postavení této osoby, neboť jedna a tatáž osoba může být považována za spotřebitele v rámci některých transakcí a za hospodářský subjekt v rámci jiných transakcí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 29 a citovaná judikatura).
- 42 Soudní dvůr z toho vyvodil závěr, že se zvláštní režim stanovený tímto nařízením v oblasti ochrany spotřebitele jakožto osoby, která je považována za stranu nacházející se ve slabším postavení, vztahuje pouze na smlouvy uzavřené mimo jakoukoliv činnost nebo účel profesionální nebo podnikatelské povahy a nezávisle na nich, s jediným cílem uspokojit vlastní potřeby v rámci soukromé spotřeby jednotlivce (rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 30 a citovaná judikatura).
- 43 Tato zvláštní ochrana je neodůvodněná v případě smluv uzavřených za účelem profesionální nebo podnikatelské činnosti, byť plánované do budoucna, protože skutečnost, že se jedná o činnost plánovanou do budoucna, nemění nic na její profesionální či podnikatelské povaze (rozsudek ze dne 14. února 2019, Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, bod 89 a citovaná judikatura).
- 44 Z toho vyplývá, že se zvláštní pravidla o soudní příslušnosti stanovená v člancích 17 až 19 nařízení č. 1215/2012 použijí v zásadě jen tehdy, když je účelem smlouvy uzavřené mezi smluvními stranami jiné než profesionální nebo podnikatelské využití dotyčného zboží nebo služby (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 31 a citovaná judikatura).
- 45 Právě ve světle těchto úvah je třeba zkoumat, zda je možné kvalifikovat jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 osobu, která na základě takové smlouvy, jako je rozdílová smlouva uzavřená s brokerskou společností, provádí transakce na trhu FOREX prostřednictvím uvedené společnosti.
- 46 V tomto ohledu je nutno poukázat na to, že nic v předkládacím rozhodnutí ani ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici, nenasvědčuje tomu, že uzavření předmětné rámcové smlouvy nebo rozdílové smlouvy bylo součástí profesionální či podnikatelské činnosti J. Petruchové. Jana Petruchová stejně tak na jednání uvedla, aniž jí v tom bylo oponováno, že v okamžiku uzavření těchto smluv byla vysokoškolskou studentkou a pracovala na částečný úvazek. Dle jejích tvrzení uzavřela tyto smlouvy mimo rámec své profesionální činnosti.
- 47 Jak ovšem vyplývá z předkládacího rozhodnutí, Soudní dvůr je tázán na to, zda v takové situaci, jaká je popsána v bodech 45 a 46 tohoto rozsudku, může být fyzické osobě odepráno postavení „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 z důvodu faktorů, jako je riziko spojené s uzavíráním takových smluv, jako jsou rozdílové smlouvy, hodnota transakcí, případné znalosti nebo odbornost této osoby v oblasti finančních nástrojů nebo její aktivní jednání na trhu FOREX.

- 48 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že Soudní dvůr již rozhodl, že do působnosti ustanovení oddílu 4 kapitoly II nařízení č. 1215/2012, který upravuje příslušnost u spotřebitelských smluv, spadají všechny druhy smluv, s výjimkou smlouvy stanovené v čl. 17 odst. 3 tohoto nařízení, tj. přepravní smlouvy, kromě případu, kdy smlouva poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. května 2019, *Pillar Securitisation*, C-694/17, EU:C:2019:345, bod 42).
- 49 Z toho vyplývá, že takové finanční nástroje, jako jsou rozdílové smlouvy, do působnosti článků 17 až 19 nařízení č. 1215/2012 spadají.
- 50 Zadruhé Soudní dvůr rovněž upřesnil, že působnost ustanovení téhož oddílu 4 kapitoly II nařízení č. 1215/2012 není omezena na konkrétní částky (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. května 2019, *Pillar Securitisation*, C-694/17, EU:C:2019:345, bod 42).
- 51 Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 51 svého stanoviska, kdyby měly být články 17 až 19 nařízení č. 1215/2012 vykládány v tom smyslu, že se nepoužijí na finanční investice o značné výši, investor by vzhledem k tomu, že toto nařízení nestanoví prahovou hodnotu, od které se částka transakce považuje za značnou, nemohl vědět, zda mu bude poskytnuta ochrana podle těchto ustanovení, což by bylo v rozporu s vůlí unijního normotvůrce vyjádřenou v bodě 15 odůvodnění tohoto nařízení, podle něhož by pravidla pro určení příslušnosti měla být vysoce předvídatelná.
- 52 Nařízení č. 1215/2012 přitom sleduje cíl právní jistoty, který spočívá v posílení právní ochrany osob usazených v Evropské unii tím, že zároveň umožňuje žalobci snadno určit soud, u něhož může podat žalobu, a žalovanému přiměřeně předvídat, u kterého soudu může být žalován (rozsudek ze dne 4. října 2018, *Feniks*, C-337/17, EU:C:2018:805, bod 34 a citovaná judikatura).
- 53 Z výše uvedeného, a zejména z bodu 51 tohoto rozsudku logicky plyne, že skutečnost – na niž je poukázáno v předkládacím rozhodnutí – že uzavření rozdílových smluv může pro investora obnášet značné riziko finančních ztrát, je jako taková nerozhodná pro jeho kvalifikaci jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 tohoto nařízení.
- 54 Co se zatřetí týče otázky, zda může určitá osoba pozbyt postavení „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, má-li v oblasti, do níž spadá smlouva, kterou uzavřela, takové znalosti a odbornost, jaké má J. Petruchová v oblasti rozdílových smluv ve věci v původním řízení, je nutno uvést, že k tomu, aby mohlo být určité osobě toto postavení přiznáno, postačí, uzavře-li smlouvu pro účel, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti. Uvedené ustanovení v tomto ohledu nestanoví žádné další podmínky.
- 55 Vzhledem k tomu, že je pojem „spotřebitel“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 definován jako protiklad pojmu „hospodářský subjekt“, má objektivní povahu a je nezávislý na znalostech a informacích, které má dotyčná osoba skutečně k dispozici (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 3. září 2015, *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, bod 21, a ze dne 25. ledna 2018, *Schrems*, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 39).
- 56 Kdyby se v tomto ohledu vycházelo z toho, že postavení určitého smluvního partnera jakožto spotřebitele může záviset na jeho znalostech a informacích v dané oblasti, a nikoli na tom, zda jím uzavřená smlouva má, či nemá za cíl uspokojení jeho osobních potřeb, znamenalo by to totéž, jako vycházet ze subjektivní situace tohoto smluvního partnera. Podle judikatury citované v bodě 41 tohoto rozsudku přitom musí být postavení určité osoby jako „spotřebitele“ zkoumáno pouze z hlediska jejího postavení v určité smlouvě s ohledem na její povahu a účel.
- 57 Začtvrté je třeba upřesnit, že aktivní jednání určité osoby na trhu FOREX, kdy tato osoba zadává příkazy prostřednictvím brokerské společnosti, a v důsledku toho zůstává odpovědnou za výnos svých investic, je jako takové bez vlivu na její kvalifikaci jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.

- 58 Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 53 svého stanoviska, čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 nepožaduje, aby spotřebitel v rámci smlouvy uzavřené pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, jednal určitým konkrétním způsobem.
- 59 Předkládajícímu soudu tedy sice přísluší určit, zda J. Petruchová v rámci svých smluvních vztahů se společností FIBO skutečně jednala mimo jakoukoliv činnost profesionální či podnikatelské povahy a nezávisle na ní, a vyvodit z toho důsledky pro její postavení jako „spotřebitele“, nicméně je třeba upřesnit, že faktory, jako je hodnota transakcí prováděných na základě takových smluv, jako jsou rozdílové smlouvy, rozsah rizika finančních ztrát spojeného s uzavíráním takových smluv, případné znalosti či odbornost J. Petruchové v oblasti finančních nástrojů nebo také její aktivní jednání v rámci takových transakcí, jsou jako takové pro účely této kvalifikace v zásadě nerozhodné.
- 60 Pro účely kvalifikace určité osoby jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 je však ještě třeba zkoumat, zda je rozhodné na jedné straně vyloučení finančních nástrojů z působnosti článku 6 nařízení Řím I a na druhé straně postavení této osoby jako „neprofesionálního klienta“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39.
- 61 V zájmu dodržování cílů sledovaných unijním normotvůrcem v oblasti spotřebitelských smluv a zajištění soudržnosti unijního práva se totiž může pojem „spotřebitel“ obsažený v jiných předpisech unijního práva ukázat jako relevantní (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, bod 28).
- 62 Zaprvé je tedy třeba poznamenat, že pojem „spotřebitel“ je sice v čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I definován téměř stejně jako v čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, neboť prvně uvedené ustanovení stanoví, že se vztahuje na „smlouvu uzavřenou fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti“, nicméně čl. 6 odst. 4 písm. d) nařízení Řím I, ve spojení s body 28 a 30 jeho odůvodnění, vylučuje z pravidel platných pro spotřebitelské smlouvy, zakotvených v čl. 6 odst. 1 a 2 tohoto nařízení, „práva a povinnosti, které představují finanční nástroj“. Jak přitom vyplývá z bodu 30 odůvodnění uvedeného nařízení, finančními nástroji se pro účely nařízení Řím I rozumí nástroje uvedené v článku 4 směrnice 2004/39, mezi nimiž jsou i rozdílové smlouvy, jak stanoví bod 9 oddílu C přílohy I této směrnice.
- 63 Z bodu 7 odůvodnění nařízení Řím I sice vyplývá, že věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením č. 44/2001, které bylo předchůdcem nařízení č. 1215/2012, nevyplývá z něj však, že by ustanovení nařízení č. 1215/2012 měla být vykládána ve světle ustanovení nařízení Řím I. Tento soulad zamýšlený unijním normotvůrcem nemůže v žádném případě vést k tomu, že by byla ustanovení nařízení č. 1215/2012 vykládána v rozporu s jeho systematikou a cíli (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. ledna 2014, Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, bod 20).
- 64 Přitom je nutno konstatovat, že nařízení Řím I a nařízení č. 1215/2012 sledují odlišné cíle. Zatímco se nařízení Řím I v souladu s jeho čl. 1 odst. 1 prvním pododstavcem vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů za účelem určení rozhodného hmotného práva, cílem nařízení č. 1215/2012 je stanovení pravidel umožňujících určit soud, který je příslušný k rozhodování sporu v občanských a obchodních věcech týkajícího se mimo jiné smlouvy uzavřené mezi podnikatelem a osobou jednající za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti, aby byla posledně uvedená osoba v takové situaci chráněna (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. května 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, bod 42).
- 65 V tomto ohledu je třeba uvést, že jelikož takové finanční nástroje, jako jsou rozdílové smlouvy, spadají do působnosti článků 17 až 19 nařízení č. 1215/2012, jak bylo konstatováno v bodech 48 a 49 tohoto rozsudku, odepření procesní ochrany spotřebiteli z pouhého důvodu, že mu taková ochrana není poskytována v oblasti kolizních norem, by bylo v rozporu s cíli tohoto nařízení.

- 66 Z toho plyne, že vyloučení finančních nástrojů z působnosti článku 6 nařízení Řím I nemá vliv na kvalifikaci určité osoby jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.
- 67 Pokud jde zadruhé o otázku, zda je pro účely této kvalifikace relevantní, že tato osoba je „neprofesionálním klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39, je třeba připomenout, že toto ustanovení definuje „neprofesionálního klienta“ jako „klienta, který není profesionálním klientem“. Podle bodu 11 tohoto čl. 4 odst. 1 je profesionálním klientem „klient, který splňuje kritéria stanovená v příloze II“ téže směrnice.
- 68 V souladu s oddílem I přílohy II směrnice 2004/39 by měly být považovány za profesionální klienty pro účely této směrnice v souvislosti se všemi investičními službami, činnostmi a finančními nástroji zaprvé subjekty, které musí mít pro činnost na finančních trzích povolení nebo musí podléhat regulaci, jako jsou úvěrové instituce nebo investiční podniky, zadruhé velké podniky splňující dva ze tří požadavků, jimiž jsou bilanční suma ve výši 20 000 000 eur, čistý obrát ve výši 40 000 000 eur a vlastní kapitál ve výši 2 000 000 eur, zatřetí veřejnoprávní entity či instituce, jako jsou celostátní vlády, centrální banky nebo Světová banka, a začtvrté jiní institucionální investoři. Entity náležející do některé z těchto čtyř kategorií však mohou požádat o zacházení jako s neprofesionálním klientem.
- 69 V oddíle II přílohy II směrnice 2004/39 se stanoví, že s jinými klienty než těmi, kteří jsou uvedeni v jejím oddíle I, může být na požádání zacházeno jako s profesionálními klienty. Aby mohlo být s klientem zacházeno jako s profesionálním klientem, musí být v případě tohoto klienta, který nemůže být považován za klienta majícího znalosti a zkušenosti srovnatelné se znalostmi a zkušenostmi profesionálních klientů, předem provedeno vhodné posouzení. Přiznání postavení profesionálního klienta tedy předpokládá, že bylo ověřeno splnění alespoň dvou ze tří kritérií, mezi něž patří zaprvé provedení transakcí ve značném objemu a s průměrnou frekvencí 10 transakcí za čtvrtletí v minulých čtyřech čtvrtletích, zadruhé velikost jeho portfolia finančních nástrojů přesahuje 500 000 eur či zatřetí práce ve finančním sektoru po dobu nejméně jednoho roku v profesionální pozici.
- 70 Je však nutno poukázat na to, že „klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 10 směrnice 2004/39 se bez ohledu na to, zda jde o „profesionálního klienta“ či „neprofesionálního klienta“, rozumí „jakákoli fyzická nebo právnická osoba, které investiční podnik poskytuje investiční nebo doplňkové služby“.
- 71 Na rozdíl od „spotřebitele“, kterým je – jak vyplývá z čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 – fyzická osoba, tedy může být „neprofesionálním klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39 rovněž právnická osoba.
- 72 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 85 svého stanoviska, neprofesionálními klienty mohou být zejména entity, které nesplnily dva z oněch tří požadavků, aby mohly být pokládány za profesionální klienty a aby s nimi mohlo být takto zacházeno podle ustanovení oddílu II přílohy II směrnice 2004/39, nebo entity, které jsou sice považovány za profesionální klienty, avšak požádaly o zacházení jako s neprofesionálním klientem podle oddílu I přílohy II směrnice 2004/39.
- 73 Z toho rovněž plyne, že kvalifikace jako „neprofesionální klient“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodů 10 a 12 směrnice 2004/39 není – na rozdíl od kvalifikace jako „spotřebitel“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 – podmíněna absencí podnikatelské činnosti dotyčné osoby.
- 74 Kvalifikace jako „spotřebitel“ a kvalifikace jako „neprofesionální klient“ podle těchto ustanovení rovněž sledují odlišné cíle.
- 75 Prvně uvedená kvalifikace totiž poskytuje – jak vyplývá z bodu 64 tohoto rozsudku – ochranu při určování soudu příslušného k rozhodování sporu v občanských a obchodních věcech, zatímco druhá kvalifikace má za cíl chránit investora – jak vyplývá z ustanovení oddílu I přílohy II směrnice 2004/39 – zejména v souvislosti s rozsahem informací, které je mu investiční podnik povinen poskytnout.

- 76 Ačkoli tedy nelze vyloučit, že by „neprofesionální klient“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39 mohl být kvalifikován jako „spotřebitel“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, je-li fyzickou osobou jednajícím mimo jakoukoliv podnikatelskou činnost, tyto dva pojmy se s ohledem na rozdílnosti v jejich předmětu a v cílech, které příslušná ustanovení sledují, přesně nekryjí.
- 77 Z toho plyne, že postavení určité osoby jako „neprofesionálního klienta“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39 jako takové v zásadě nemá vliv na kvalifikaci této osoby jako „spotřebitele“ ve smyslu čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.
- 78 S ohledem na všechny předchozí úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 17 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba, která na základě takové smlouvy, jako je rozdílová smlouva uzavřená s brokerskou společností, provádí prostřednictvím této společnosti transakce na trhu FOREX, musí být kvalifikována jako „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud uzavření této smlouvy nespadá do profesionální nebo podnikatelské činnosti této osoby, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu. Faktory, jako je hodnota transakcí prováděných na základě takových smluv, jako jsou rozdílové smlouvy, velikost rizika finančních ztrát spojeného s uzavíráním takových smluv, případné znalosti a odbornost této osoby v oblasti finančních nástrojů nebo její aktivní jednání v rámci takových transakcí, jsou jako takové pro účely této kvalifikace v zásadě nerozhodné a skutečnost, že se článek 6 nařízení Řím I nevztahuje na finanční nástroje nebo že je tato osoba „neprofesionálním klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39, v zásadě nemá jako taková na tuto kvalifikaci vliv.

K nákladům řízení

- 79 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 17 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že fyzická osoba, která na základě takové smlouvy, jako je rozdílová smlouva uzavřená s brokerskou společností, provádí prostřednictvím této společnosti transakce na mezinárodním devizovém trhu FOREX (*Foreign Exchange*), musí být kvalifikována jako „spotřebitel“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud uzavření této smlouvy nespadá do profesionální nebo podnikatelské činnosti této osoby, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu. Faktory, jako je hodnota transakcí prováděných na základě takových smluv, jako jsou rozdílové smlouvy, velikost rizika finančních ztrát spojeného s uzavíráním takových smluv, případné znalosti a odbornost této osoby v oblasti finančních nástrojů nebo její aktivní jednání v rámci takových transakcí, jsou jako takové pro účely této kvalifikace v zásadě nerozhodné a skutečnost, že se článek 6 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) nevztahuje na finanční nástroje nebo že je tato osoba „neprofesionálním klientem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 12 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS, v zásadě nemá jako taková na tuto kvalifikaci vliv.

Bonichot

Toader

Rosas

Bay Larsen

Safjan

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 3. října 2019.

Vedoucí soudní kanceláře
A. Calot Escobar

Předseda prvního senátu
J.-C. Bonichot